

ΠΙΕΡ ΛΕΜΕΤΡ

Τα χρώματα
της πυρκαγιάς

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

1927-1929

Σε τελική ανάλυση, δεν υπάρχουν καλοί και κακοί, τίμιοι και απατεώνες, αρνιά και λύκοι· υπάρχουν μόνο άνθρωποι που τιμωρούνται και άνθρωποι που δεν τιμωρούνται.

Γιάκομπ Βάσερμαν

1

Μπορεί η κηδεία του Μαρσέλ Περικούρ να μην εξελίχτηκε ομαλά, και μάλιστα να ολοκληρώθηκε κατά τρόπο εντελώς χαοτικό, τουλάχιστον όμως άρχισε ακριβώς στην ώρα της. Από τις πρώτες κιόλας πρωινές ώρες, στο μπουλβάρντε Κουρσέλ είχε απαγορευτεί η κυκλοφορία. Στην αυλή, ακουγόταν ένας σιγανός θόρυβος από τις πνιχτές δοκιμές της μπάντας της δημοκρατικής φρουράς, ενώ τα αυτοκίνητα άδειαζαν στο πεζοδρόμιο ξένες αντιπροσωπείες, πρέσβεις, βουλευτές, στρατηγούς, που χαιρετούσαν ο ένας τον άλλον με ύφος σοβαρό. Ακαδημαϊκοί περνούσαν κάτω από την ψηλή μαύρη ουρανία με τα ασημένια κρόσσια και το μονόγραμμα του εκλιπόντος που κάλυπτε το μεγάλο κεφαλόσκαλο, και ακολουθούσαν τις διακριτικές οδηγίες του τελετάρχη που είχε αναλάβει να βάζει σε τάξη όλο εκείνο το πλήθος μέχρι να γίνει η μεταφορά της σορού. Θα μπορούσε να αναγνωρίσει κανείς πολλά πρόσωπα. Μια κηδεία εξίσου σημαντική με τον γάμο ενός δούκα ή την παρουσίαση μιας κολεξιόν του Λισιέν Δελόν, ήταν μια περίπτωση από την οποία δεν θα μπορούσε να λείψει όποιος ανήκε στην ανώτερη τάξη.

Αν και συγκλονισμένη από τον θάνατο του πατέρα της, η Μαντλέν βρισκόταν παντού, συγκρατημένη αλλά αποτελεσματική, δίνοντας διακριτικές οδηγίες, προσέχοντας και την παραμικρή λεπτομέρεια. Αλλά και πολύ αγχωμένη επειδή ο πρόεδρος της Δημοκρατίας είχε ενημερώσει ότι θα ερχόταν αυτοπροσώπως για να αποδώσει τιμές στον εκλιπόντα «φίλου του Περικούρ». Αποκεί και μετά, όλα είχαν γίνει πολύ δύσκολα, αφού το πρωτόκολλο μιας δημοκρατίας ήταν εξίσου απαιτητικό με της μοναρχίας. Η οικία Περικούρ, πλημμυρισμένη από άνδρες της ασφάλειας και υπεύθυνους του πρωτοκόλλου, δεν πέρασε ούτε μια στιγμή ήσυχη. Χωρίς να υπολογίσει κανείς το πλήθος των υπουργών, των αυλικών, των συμβούλων. Ο αρχηγός του κράτους έμοιαζε με αλιευτικό που το ακολουθούσαν μονίμως σμήνη πουλιών που τρέφονταν στ' απόνερά του.

Την κανονισμένη ώρα, η Μαντλέν στεκόταν στο πάνω μέρος του κεφαλόσκαλου με τα χέρια της, καλυμμένα με μαύρα γάντια, σταυρωμένα σεμνά.

Κατέφθασε το αυτοκίνητο, το πλήθος σώπασε, ο πρόεδρος βγήκε, χαιρέτησε, ανέβηκε τα σκαλιά κι έσφιξε για μια στιγμή τη Μαντλέν πάνω του, χωρίς να πει τίποτα, οι μεγάλες οδύνες είναι βουβές. Ύστερα έκανε μια κομπή και συντετριμμένη χειρονομία για να την αφήσει να προχωρήσει πρώτη προς τον νεκροθάλαμο.

Η παρουσία του προέδρου ήταν όχι μόνο μια έκφραση φιλίας προς τον εκλιπόντα τραπεζίτη αλλά και μια κίνηση συμβολική. Πράγματι, επρόκειτο για εξαιρετική περίπτωση. Μαζί με τον Μαρσέλ Περικούρ «έσβηνε και ένα έμβλημα της γαλλικής οικονομίας» έγραφαν τα πρωτοσέλιδα

των σοβαρών εφημερίδων. «Έζησε λιγότερο από επτά χρόνια μετά την τραγική αυτοκτονία του γιου του Εντουάρ...» σχολίασαν οι άλλες. Μικρή σημασία όμως είχαν όλα αυτά. Ο Μαρσέλ Περικούρ υπήρξε μια κεντρική προσωπικότητα της οικονομικής ζωής της χώρας και ο θάνατός του σηματοδοτούσε, όλοι το αισθάνονταν έστω και αόριστα, μια αλλαγή εποχής ιδιαίτερα ανησυχητική, αφού οι προοπτικές για τη δεκαετία του τριάντα ήταν μάλλον ζοφερές. Η οικονομική κρίση που ακολούθησε τον Μεγάλο Πόλεμο* δεν έληξε ποτέ. Η γαλλική πολιτική τάξη που είχε υποσχεθεί σε όλους τους τόνους και με το χέρι στην καρδιά ότι η ηττημένη Γερμανία θα πλήρωνε μέχρι την τελευταία δεκάρα για όλα όσα είχε καταστρέψει, διαψεύστηκε από τα γεγονότα. Η χώρα, από την οποία ζήτησαν να περιμένει να ξαναχτίσουν τα σπίτια, να ξαναφτιάξουν τους δρόμους, να αποζημιώσουν τους ανάπηρους, με δυο λόγια να ξαναγίνει αυτό που ήταν πριν –κι ακόμα καλύτερη, αφού είχε κερδίσει τον πόλεμο–, η χώρα λοιπόν το είχε πάρει απόφαση: αυτό το θαύμα δεν θα γινόταν ποτέ, η Γαλλία θα έπρεπε να τα βγάλει πέρα μόνη της.

Ο Μαρσέλ Περικούρ ήταν ένας εκπρόσωπος της παλιάς Γαλλίας, εκείνης που κάποτε κρατούσε τα ηνία της οικονομίας σαν καλός οικογενειάρχης. Δεν ήταν σαφές τι θα συνόδευαν στο νεκροταφείο, έναν σημαντικό Γάλλο τρα-

* Ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος είναι γνωστός και ως Μεγάλος Πόλεμος, όπως λεγόταν προτού ξεσπάσει ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος. (Σ.τ.Ε.) (Οι σημειώσεις είναι της μεταφράστριας, εκτός εάν δηλώνεται διαφορετικά.)

πεζίτη ή την εποχή που ενσάρκωνε και η οποία είχε παρέλθει οριστικά.

Μέσα στον νεκροθάλαμο, η Μαντλέν έμεινε να παρατηρεί για ώρα το πρόσωπο του πατέρα της. Τους τελευταίους μήνες, η πορεία προς τα γηρατειά είχε γίνει η κύρια ενασχόλησή του. «Πρέπει να επιτηρώ συνέχεια τον εαυτό μου» έλεγε, «φοβάμαι ότι μυρίζω σαν γέρος, ότι ξεχνάω τα λόγια μου· φοβάμαι ότι γίνομαι ενοχλητικός, ότι θα με πιάσουν να μιλάω μόνος μου, με κατασκοπεύω, όλα αυτά μου τρώνε όλο τον χρόνο, είναι πολύ κουραστικό να γερνάς...»

Μέσα στην ντουλάπα, η Μαντλέν είχε βρει, κρεμασμένα σε μια κρεμάστρα, το πιο καινούριο από τα κοστούμια του, ένα σιδερωμένο πουκάμισο, ένα ζευγάρι καλογουαλισμένα παπούτσια. Ήταν όλα έτοιμα.

Τρεις μέρες πριν, ο κύριος Περικούρ δείπνησε μαζί της και με τον εγγονό του τον Πολ, ένα αγόρι επτά ετών με ωραίο πρόσωπο, χλωμό, συνεσταλμένο και βραδύγλωσσο. Όμως, αντίθετα με τα άλλα βράδια, δεν τον ρώτησε για την πρόοδο των μαθημάτων του, για το πώς πέρασε τη μέρα του, ούτε πρότεινε να συνεχίσουν την παρτίδα ντάμας που είχαν αρχίσει. Ήταν σκεφτικός, όχι ανήσυχος, όχι, περισσότερο ονειροπόλος, κάτι που δεν το συνήθιζε· χωρίς ν' αγγίξει σχεδόν το πιάτο του, περιοριζόταν να χαμογελάει για να δείχνει ότι ήταν παρών. Και επειδή του φάνηκε ότι το δείπνο κράτησε πάρα πολύ, δίπλωσε την πετσέτα του, εγώ θ' ανέβω, είπε, τελειώστε χωρίς εμένα, αγκάλιασε για μια στιγμή σφιχτά το κεφάλι του Πολ, άντε, καληνύχτα σας. Κι ενώ παραπονιόταν συχνά για τους πόνους του, προχώρησε προς τη σκάλα με βήμα ελαφρύ. Συνήθως,

έβγαινε από την τραπεζαρία μ' ένα «Να είστε φρόνιμοι». Εκείνο το βράδυ το ξέχασε. Το πρωί είχε πεθάνει.

Καθώς η νεκροφόρα που την τραβούσαν δυο άλογα στολισμένα με φάλαρα προχωρούσε μέσα στην αυλή του μεγάρου και ο τελετάρχης συγκέντρωνε τους οικείους, την οικογένεια, και φρόντιζε για τη θέση του καθενός σύμφωνα με το πρωτόκολλο, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας και η Μαντλέν στέκονταν ο ένας πλάι στον άλλο με το βλέμμα στυλωμένο στο δρύινο φέρετρο πάνω στο οποίο άστραφτε ένας μεγάλος ασημένιος σταυρός.

Η Μαντλέν αναρίγησε. Είχε κάνει άραγε τη σωστή επιλογή λίγους μήνες πριν;

Ήταν γεροντοκόρη. Διαζευγμένη για την ακρίβεια, αλλά εκείνα τα χρόνια ήταν το ίδιο. Ο πρώην σύζυγός της Ανρί ντ' Ολνέ-Πραντέλ σάπιζε στη φυλακή μετά από μια δίκη που είχε κάνει πάταγο. Και η θέση της ως γυναίκας χωρίς άντρα απασχολούσε πολύ τον πατέρα της που σκεφτόταν το μέλλον. «Στην ηλικία σου, ο κόσμος ξαναπαντρεύεται!» έλεγε, «μια τράπεζα που έχει οικονομικά συμφέροντα σε πολλές εμπορικές εταιρείες δεν είναι δουλειά για γυναίκα». Η Μαντλέν συμφωνούσε, αλλά υπό έναν όρο: έναν σύζυγο μπορώ να τον δεχτώ, έναν άντρα όμως όχι, ο Ανρί μου φτάνει και μου περισσεύει, ευχαριστώ πολύ αλλά δεν θα ξαναπάρω, ευχαρίστως να κάνω έναν γάμο, για τα υπόλοιπα όμως μην υπολογίζετε σ' εμένα. Αν και πολλές φορές ισχυριζόταν το αντίθετο, στην πραγματικότητα είχε ελπίσει πολλά από κείνη την πρώτη ένωση που αποδείχτηκε ολέθρια, οπότε τώρα ήταν ξεκάθαρο: για έναν σύζυγο δεν θα είχε αντίρρηση, αλλά τίποτα παραπάνω, πόσο μάλλον

που δεν είχε κανέναν σκοπό να κάνει κι άλλα παιδιά, ο Πολ της φτάνει και με το παραπάνω για να νιώθει ευτυχισμένη. Ήταν το περασμένο φθινόπωρο, τότε που όλοι είχαν καταλάβει ότι ο Μαρσέλ Περικούρ δεν είχε πολλή ζωή ακόμη. Θα ήταν λοιπόν φρόνιμο να ληφθούν μέτρα, γιατί θα περνούσαν πολλά χρόνια ακόμη μέχρις ότου μπορέσει ο εγγονός του, ο Πολ ο βραδύγλωσσος, να πάρει στα χέρια του το τιμόνι της οικογενειακής επιχείρησης. Για να μην πούμε ότι δύσκολα φανταζόταν κανείς αυτή τη διαδοχή, ο μικρός Πολ ξεστόμιζε με δυσκολία τα λόγια του, τις πιο πολλές φορές εγκατέλειπε την προσπάθεια να εκφραστεί, του ήταν πολύ δύσκολο, πώς να τον φανταστεί κανείς να διευθύνει...

Ο Γκιστάβ Ζουμπέρ, ο διαχειριστής της Τράπεζας Περικούρ, χήρος και χωρίς παιδιά, είχε φανεί ως ο ιδανικός σύζυγος για τη Μαντλέν. Πενηντάρης, οικονόμος, σοβαρός, οργανωμένος, προνοητικός και με μεγάλη αυτοκυριαρχία, δεν είχε παρά ένα μόνο πάθος, τη μηχανική, τα αυτοκίνητα –συχαινόταν τον Μπενουά αλλά λάτρευε τον Σαραβέλ– και τα αεροπλάνα – απεχθανόταν τον Μπλεριό αλλά θαύμαζε τον Ντορά.*

Ο κύριος Περικούρ υποστήριξε δυναμικά αυτή τη λύση. Και η Μαντλέν τη δέχτηκε, αλλά:

«Γκιστάβ, ας μιλήσουμε καθαρά» τον προειδοποίησε. «Είστε άντρας, δεν θα έχω αντίρρηση αν έχετε... Τέλος πάντων, καταλαβαίνετε τι θέλω να πω. Το μόνο που ζητώ είναι να είστε διακριτικός, αρνούμαι να γελοιοποιηθώ για δεύτερη φορά».

* Γνωστοί πιλότοι αυτοκινήτων και αεροπλάνων.

Ο Ζουμπέρ έδειξε κατανόηση γι' αυτή την αξίωση, άλλωστε δεν του ήταν δύσκολο, αφού η Μαντλέν του μιλούσε για ανάγκες που τις ένιωθε πολύ σπάνια.

Να όμως που, λίγες εβδομάδες αργότερα, εκείνη δήλωσε ξαφνικά στον πατέρα της και στον Γκιστάβ ότι τελικά ο γάμος αυτός δεν θα γινόταν.

Το νέο έπεσε σαν κεραυνός. Θα ήταν λίγο να πούμε ότι ο κύριος Περικούρ θύμωσε με την κόρη του βρίσκοντας τα επιχειρήματά της παράλογα: εκείνη ήταν τριάντα έξι χρόνων και ο Ζουμπέρ πενήντα ενός, λες και τώρα το ανακάλυπτε! Κι έπειτα, μήπως, αντίθετα, δεν θα ήταν καλό να παντρευτεί έναν άντρα ώριμο στα χρόνια και στην κρίση; Αλλά όχι, η Μαντλέν δεν μπορούσε να δεχτεί την ιδέα αυτού του γάμου.

Η απάντησή της λοιπόν ήταν όχι.

Κι έκλεισε τη συζήτηση.

Σε άλλες εποχές, ο κύριος Περικούρ δεν θα δεχόταν έτσι απλά μια τέτοια απάντηση. Αλλά είχε ήδη καταπέσει πολύ. Πρόβαλε αντεπιχειρήματα, επέμεινε, στο τέλος όμως υποχώρησε, κι αυτή ακριβώς η παραίτηση τον έκανε να συνειδητοποιήσει ότι δεν ήταν πια αυτός που ήταν κάποτε.

Σήμερα, η Μαντλέν αναρωτιόταν με αγωνία αν είχε πάρει τη σωστή απόφαση.

Έξω, κάθε δραστηριότητα είχε ανασταλεί εν αναμονή της εξόδου του προέδρου από τον νεκροθάλαμο.

Στην αυλή, οι προσκεκλημένοι άρχιζαν να μετράνε τα λεπτά, είχαν έρθει μόνο για να δώσουν το παρών, δεν σκόπευαν να χάσουν όλη τη μέρα τους εκεί. Το πιο δύσκολο

δεν ήταν να αποφύγουν το κρύο, πράγμα αδύνατον, αλλά να προσπαθούν να βρουν τρόπους για να κρύψουν την αδημονία τους. Όσο ζεστά κι αν ήταν ντυμένοι, δεν τους έσωνε τίποτα, τα αυτιά, τα χέρια, οι μύτες τους πάγωναν, χτυπούσαν τα πόδια τους διακριτικά, θ' άρχιζαν να τον καταριούνται τον μακαρίτη αν αργούσε κι άλλο η έξοδός του. Βιάζονταν να ξεκινήσει η νεκρική πομπή, έτσι θα περπατούσαν τουλάχιστον.

Ακούστηκε πως το φέρετρο θα κατέβαινε επιτέλους.

Στην αυλή, ο ιερέας με μαύρα κι ασημένια άμφια πήγε και στάθηκε μπροστά από τα παιδιά της χορωδίας με τα μοβ ράσα και τα λευκά φαιλόνια.

Ο τελετάρχης συμβουλευτήκε διακριτικά το ρολόι του, ανέβηκε με βήμα αργό και επίσημο στο κεφαλόσκαλο για να έχει πλήρη εποπτεία της κατάστασης και αναζήτησε με το βλέμμα εκείνους που σε λίγα λεπτά θα έπαιρναν θέση ως προπομποί.

Ήταν όλοι εκεί, εκτός από τον εγγονό του εκλιπόντος.

Βάσει του προγράμματος όμως, ο μικρός Πολ έπρεπε να βρίσκεται στην κεφαλή, δίπλα στη μητέρα του, και οι δυο τους λίγο πιο μπροστά από την υπόλοιπη πομπή· είναι μια εικόνα που αρέσει πολύ, ένα παιδί πίσω από μια νεκροφόρα. Πόσο μάλλον που το συγκεκριμένο, με το χωρό του πρόσωπο και τους αχνούς κύκλους κάτω απ' τα μάτια, έδινε μια εντύπωση αδυναμίας που θα πρόσθετε μια πολύ συγκινητική πινελιά στο θέαμα.

Η Λεόνς, η νταμ ντε κομπανί της Μαντλέν, πλησίασε

τον Αντρέ Ντελκούρ, τον παιδαγωγό του Πολ που κρατούσε πυρετωδώς σημειώσεις σ' ένα μπλοκάκι, και του ζήτησε να πάει να ψάξει τον μαθητή του. Εκείνος την κοίταξε θυμμένος σχεδόν.

«Μα, Λεόνς!... Βλέπετε πολύ καλά ότι είμαι απασχολημένος!»

Δεν συμπάθησαν ποτέ ο ένας τον άλλο. Αντιζηλίες υπηρετών.

«Αντρέ» του είπε, «κάποια μέρα σίγουρα θα γίνετε σπουδαίος δημοσιογράφος, δεν αμφιβάλλω, προς το παρόν όμως είστε παιδαγωγός. Πηγαίνετε λοιπόν να βρείτε τον Πολ».

Έξαλλος ο Αντρέ, κοπάνησε το μπλοκάκι στον μηρό του, ξανάβαλε με μια οργισμένη κίνηση το μολύβι στην τσέπη και μοιράζοντας γύρω του συγγνώμες και συντετριμμένα χαμόγελα, προσπάθησε ν' ανοίξει δρόμο προς την είσοδο του μεγάρου.

Τα χρώματα της πυρκαγιάς

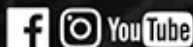
Παρίσι, Φεβρουάριος 1927

Ο τραπεζίτης Μαρσέλ Περικούρ πεθαίνει επτά χρόνια μετά την τραγική αυτοκτονία του γιου του, Εντουάρ. Η κόρη του, Μαντλέν, αναλαμβάνει τα ηνία της οικονομικής αυτοκρατορίας που δημιούργησε ο πατέρας της, σε μια εποχή που οι γυναίκες δεν έχουν καν το δικαίωμα να υπογράψουν επιταγές. Η μοίρα, όμως, έχει άλλα σχέδια. Μια αναπάντεχη και τραγική χειρονομία θα αλλάξει για πάντα τη ζωή της Μαντλέν και του επτάχρονου γιου της, Πολ.

Με τον πρώην σύζυγό της στη φυλακή εξαιτίας ενός τεράστιου ηθικού και οικονομικού σκανδάλου, η Μαντλέν θα βρεθεί αντιμέτωπη με τη μοχθηρία και την απληστία των ανθρώπων, τη σκληρότητα της εποχής της και τη διαφθορά του στενού της περιβάλλοντος. Πόση δύναμη θα χρειαστεί για να αντεπεξέλθει στον αμείλικτο κόσμο που την περιβάλλει;

Μπροστά σε όλες τις ανυπέβλητες δυσκολίες η Μαντλέν θα πρέπει να ξεδιπλώσει αποθέματα εξυπνάδας και ενεργητικότητας για να επιβιώσει και να ξαναφτιάξει τη ζωή της. Προσπάθεια διπλά δύσκολη σε μια Γαλλία που παρατηρεί ανίσχυρη τα χρώματα της πυρκαγιάς που θα ανάψει σε λίγα χρόνια η άνοδος του φασισμού και θα ρημάξει όλη την Ευρώπη.

Τα Χρώματα της πυρκαγιάς είναι ο δεύτερος τόμος μιας τριλογίας που άρχισε με το Καλή αντάμωση εκεί ψηλά (βραβείο Goncourt 2013) – ο οποίος μπορεί να διαβαστεί και ανεξάρτητα. Ο αναγνώστης θα απολαύσει και εδώ το καταπληκτικό ταλέντο και τη μαστοριά του Πιερ Λεμέτρ στην ανασύνθεση της τοιογραφίας της εποχής του μεσοπολέμου.

www.minoas.gr

9 786180 210927
ISBN 978-618-02-1092-7

ΚΩΔ. 35223